

Емоційна компетентність дітей молодшого шкільного віку

Актуальність заявленої теми і науковий інтерес до неї визначають ті виклики, які стоять перед сучасним Українським суспільством. Події останніх років у країні, процеси, що в ній відбуваються (революція Гідності, військові дії, економічні реформи, вимушена міграція) виступають в ролі стресорів, кожен з яких здатний викликати тотальну психологічну (психічну) травматизацію громадян. Інформаційна війна, що ведеться проти нашої країни, основним зняряддям має вплив на емоції.

Подальше розширення кола користувачів Інтернету за рахунок не тільки збільшення чисельності, але і вікових порогів користувачів, викликає нові специфічні проблеми. Експеси, на кшталт «груп самогубців» у соцмережах, привертають увагу суспільства і науковців. Але, при наявності багатьох гіпотез щодо того, як впливає кіберпростір на свідомість та емоції людини, серйозних наукових досліджень цього впливу недостатньо. За нашими спостереженнями, саме у молодшому шкільному віці (а іноді ще раніше), спочатку через ігри на смартфонах і планшетах, відбувається перше занурення у кіберпростір.

Сучасне суспільство штучно насаджує культ раціонального ставлення до життя з притаманним йому обмеженнями на прояв емоцій, нехтуванням ними, що веде до виникнення психологічних проблем, невротизує людину. А гуманістичні цінності, які декларуються суспільством і державою, їх формування їх у нових поколінь, неможливі без опори на співчуття і поважне ставлення до переживань інших, тобто без емоційної компетентності.

Метою нашого дослідження було дослідити можливості розвитку емоційної компетентності дітей молодшого шкільного віку.

Поняття «емоційна компетентність» стало використовуватись у психології починаючи з 1990-х років, завдяки публікаціям таких дослідників, як К. Саарні, Р. Бар-Он, Д. Гоулмен, М. Райнольдс, І. Андрєєва, Є. Яковлева та ін.

Зміст, структура і чинники, що визначають розвиток цього феномену досліджувались у працях П. Селовей, Д. Люсіна, М. Манойлової, Дж. Мейера, Г. Гарскової, Д. Гоулмена, К. Саарні, Г. Бреслава, І. Андрєєвої, Е. Носенко та ін.

Визначення проблемних аспектів співвідношення емоційного інтелекту та емоційної компетентності дає змогу зробити висновок щодо розрізнення цих феноменів і відкриває можливість для подальших теоретичних та емпіричних досліджень емоційної компетентності особистості.

Діагностичне дослідження проведено нами з 28 учнями 2-А класу ЗОШ №1 міста Глухова з використанням Методики діагностики диференціації емоційної сфери дитини «Будиночки», Методики на визначення емоційності, Шкали «емоційного відгуку», Методики вивчення рівня комунікативного контролю, бесіди. За результатами діагностики встановлено, що молодші школярі розуміють загальне поняття «емоції», відзначають їх важливість у повсякденному житті кожної особистості, здатні розрізнити яскраво виражені

емоції на обличчі іншої людини. Більшість дітей, що брали участь у дослідженні (79% класу) здатна диференціювати власні емоції та почуття, решта диференціює емоційні стани частково, плутаючи деякі прояви власних емоцій. Більша частина дітей зазвичай має емоційний стан у межах норми, але через те, що у деяких (36% класу) присутнє негативне ставлення до школи, вони часто переживають негативні емоції, домінує пригнічений настрій. Також при аналізі результатів було встановлено, що більшість дітей мають нормальний (61%) та високий рівень емпатійності (22%), середній рівень емоційності (82%), їм притаманні чіткі емоційні прояви, які вони тримають під самоконтролем. У спілкуванні уважні. Не є інертними, але не мають «вибухових» реакцій на зовнішні і внутрішні стимули. Характерним є стійкий настрій, який може змінюватися лише під дією сильних впливів.

Проведена у вигляді групового тренінгу протягом шести тижнів (2 заняття на тиждень) програма розвитку емоційної компетентності, була створена відповідно до теоретичних даних щодо структурних елементів емоційної компетентності та з урахуванням вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку. Результатами цієї роботи стало:

- ознайомлення дітей з різними видами емоцій, під час якого вони дізналися про існування раніше невідомих для них емоцій таких, наприклад, як презирство та інтерес.

- помітне збагачення дітьми «емоційного словнику», що забезпечило більш чітке визначення ними своїх емоційних станів;

- діти по закінченню корекційної роботи краще усвідомлювали не тільки власні емоції, а й стани інших учасників групи, внаслідок чого спостерігалось покращення співпраці та ставлення один до одного, співчуття до стану або певної ситуації учасників, вербалізація емоцій у питальній формі під час розмови між собою (Чому ти злишся? Через що ти засмутився? та ін).

Висновки. Емоційні здібності, що складають емоційну компетентність, потенційно закладені в кожній людині, і можуть розвиватися протягом життя. Результати дослідження показали, що цілеспрямована робота з дітьми молодшого шкільного віку має значний вплив на розвиток окремих компонентів емоційної компетентності, що у подальшому може позитивно відобразитися на розвитку даного феномену в цілому.

Список використаних джерел:

1. Mayer, J. D. Models of emotional intelligence. In R. J. Sternberg (Ed.) / Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, D. R // Handbook of Intelligence. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – P. 396-420.
2. Saarni C. Children's emotional-expressive behaviors as regulators of others' happy and sad states / C. Saarni // New Directions for Child Development. – 1992. – No. 55. – P. 91-106.
3. Гоулман Д. Эмоциональное лидерство. Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта / Гоулман Д., Бояцис Р., Макки Э. ; пер. с англ. А. Лисицина. – М.: ЛитРес, 2005. – 430 с.
4. Экман П. Психология эмоций. Я знаю, что ты чувствуешь / Пол Экман ; пер. с англ. В.Кузин, В. Кузин. – Санкт-Петербург: Питер, 2013. – 333 с.